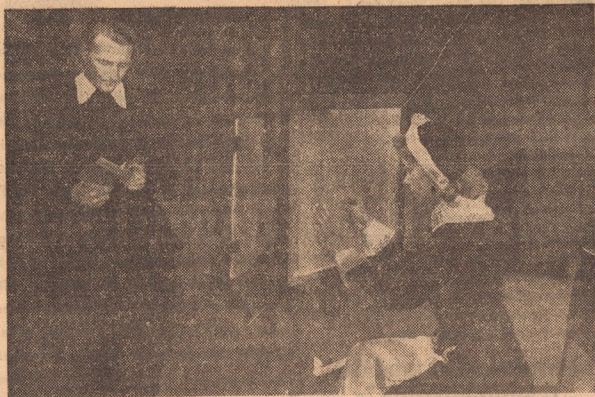

En filmisk Oplevelse

»Vredens Dag« (World Cinema)

Lisbeth Movin som Absalon Pederssons Hustru og Preben Lerdorff som Pederssons Søn af første Ægteskab.

HVIS det danske Film Publikum ikke med respektfuld og tilstrømmende Taknemlighed modtager »Vredens Dag«, fortjener det ikke en Instruktør som Carl Th. Dreyer, der hermed, efter mange Aars Fraværelse, vender tilbage paa Filmlærredet. Denne hans første danske Talefilm beviser klarere end nogen teoretisk Læresætning, at det er Instruktøren, som er det centrale i al sand Filmkunst, og at Instruktøren følgelig spiller den altoverskyggende, omend usynlige Hovedrolle. Og med en Instruktør af Dreyers kunstneriske Format med hans sjældne Forening af teknisk Mesterskab og ubestikkelig Idealisme vil man med god Ret kunne tale om en national Filmkultur i Danmark — medmindre det foreliggende Resultat af hans Genkomst vil være at opfatte som et isoleret Fænomen. Og det afhænger vel igen for en væsentlig Del af Publikums ovenomtalte Holdning.

Af en norsk Roman med en lillebitte, historisk Kerne har Mogens Skot-Hansen, Poul Knudsen og Carl Th. Dreyer selv udarbejdet et enkelt og fortættet, psykologisk Drama, der med større kunstnerisk Ret end Benjamin Christensens udskregne, stumfilmiske Rædselskabinet kunde have heddet »Heksen«, fordi det anderledes dybt har loddet den Mentalitet — i dette Tilfælde omkring 1600-Tallet — der betinger og forklarer de for os Nutidsmennesker saa uhyggelige og afskyvækkende Hekseprocesser.

Filmen indledes med en Skildring af den gamle Kone, Herlofs Marte's Dømfældelse og Død paa Baalet — stærk i sin Virkning uden et Øjeblik at være overrealistisk ... Dreyer ved med usvigelig Takt og Intuition, hvor langt han kan og skal gaa uden at tabe den fuldkomne, kunstneriske Beherskelse. Paa denne dystert maleriske Baggrund, der fotografisk staar i et Slags Rembrandt'sk Clairobscur, udvikler det tragiske Drama sig mellem Filmens fire Hovedpersoner, den aldrende Præst, Absalon Pederssøn, hans unge Hustru, Anne, hans gamle Moder og hans Søn, Martin, af første Ægteskab.

Anne, hvis Moder i sin Tid blev udlagt som Heks, men frelst fra Baalet af Absalon, forelsker sig lidenskabeligt i sin flere Aar ældre Stedsøn og bjærgtager ham erotisk, saa at hun trods hans Skyldfølelse overfor Faderen helt og holdent faar ham i sin Magt. Og en Uvejrnsnat, da Absalon, udmattet paa Legeme og Sjæl, vender hjem efter at have berettet en Døende, slynger Anne ham den bitre Sandhed om sit kærlighedsløse Ægteskab og sit Ælskovsforhold til Martin i Ansigtet, saa at han tildels paa Grund af Choket styrter om, ramt af et Hjerteslag. Annes hemmeligt brændende Ønske er gaaet i Opfyldelse.

Men ved den Dødes Kiste udlægger Svingmoderen for Biskoppen og de forsamlede Præster sin Søns unge Enke som Heks, og da Martin, pint af Samvittighedsnag, ogsaa vender sig imod hende, tilstaar hun, at hun ved den Ondes Bistand har myrdet sin Mand og lokket hans Søn i sine Garn. Det er Tidsalderens vedtægtsmæssige Forklaring paa, hvad der er sket, og dybest set er der vel en Sandhed deri. Cirklen er saaledes sluttet med en forestaaende, ny Hekseproces, og Filmen ender, som den begyndte, med den angstfyldte Salme om diæs iræ — Vredens Dag — digtet af Paul la Cour i Baroktidens Stil og Tonefald.

»Vredens Dag« er en knugende tragisk Film, hvis eneste Solstrejf er de naturidylliske Scener mellem de unge Elskende — og selv de overskygges af Syndsbevidsthed og nagende Anger. Men trods Tristheden gaar man ligesom løftet hjem fra filmen, fordi det klassiske enkelte Drama selv er løftet op i et kunstnerisk Plan, der gør det til en Oplevelse at overvære dets Forløb. Alle Dreyers typiske Instruk-

tøregenskaber kan efterspores i hans første danske Talefilm: hans dybe Respekt for Opgaven, hans Evne til at finde de fuldgældige Typer og til at lade det ærlige, usminkede Menneskeansigt tale sit stumme Sprog paa Filmlærredet, hans Foragt for alle ydre, »teatraliske« Effekter og hans eminent Dygtighed, naar det gælder at skabe den rette Stemning og Atmosfære. Og sidst, men ikke mindst, hans mærkelige Evne til at spille gennem Skuespillerne, saa at disse yder den bedst tænkelige, selvstændige Kunst samtidig med, at de dog til Punkt og Prikke, følger man, følger Iscenesætterens Intentioner. Det er næsten som om Dreyer selv »forhekser« sine Medarbejdere og faar dem til at udtrykke nøjagtigt, hvad han har paa Hjerte. Det gælder Filmens Personer fra Thorkild Roose og Sigrid Neiiendam som Absalon Pederssøn og hans monumentale (ogsaa aandeligt monumentale!) Moder til Preben Lerdorff og Lisbeth Movin som Martin og Anne. Og alle disse Mennesker (Anna Svierkier som Herlofs Marte indbefattet) er filmbilledmæssigt forunderligt smukke, fordi de er levende Menneskeansigter paa Trods af vedtægtsmæssige Forestillinger om »Filmsyde«. Ingen tiltager sig større Ret i Filmbilledet, end der tilkommer ham eller hende — Sammenspillet er bemærkelsesværdigt af stemt. Det er ogsaa interessant at lægge Mærke til, hvorledes Dialogen er sammentrængt til kun at være den nødvendige Udløsning af den paagældende Situation — d.v.s., at Stumspillet kommer til sin fulde, filmiske Udfoldelse, og at Filmkameraet spiller med.

Man maa haabe, at denne meget smukke Film trods — eller man vilde hellere i 1943 sige takket være — sin alvorsfulde Karakter maa blive den danske Sukces, der formentlig betinger en Række fremtidige Dreyer'ske Iscensættelser.

Irmelin Thulstrup.

Poul Schierbecks Musik til »Vredens Dag«

Der skal en særlig Teknik til at skrive Filmmusik — fakturmæssigt og i Valget af Instrumenter. Mikrofonteknikken er endnu ikke saa vidt fremskreden, at alle Instrumenter lyder lige godt paa Lydstrimlen; Strygerne mister Glansen, hvorimod f. Eks. Træblæsere har deres rigtige Klang. Enkelte Komponister har sat sig ind i denne Teknik, bl. a. Honegger. Herhjemme er der til Dato ikke fremkommet nogen Filmmusik i instrumentalt rigtig Forstand, og Poul Schierbecks Musik til Carl Th. Dreyers »Vredens Dag« danner i saa Henseende stort set ikke nogen Undtagelse. Dog har hans Instinkt mange Steder vejledet ham rigtigt og ladet ham holde Strygerklangen paa et Sordin-Niveau, som ikke generes saa stærkt af den filmiske Gengivelse, ligesom Introduktionens dystre Blæserklange staar meget smukt og rent.

Saa meget om den tekniske Side af Sagen. Hvad den rent musikalske angaar, skal det siges, at Poul Schierbeck var den helt rigtige Mand til at skrive Musik til en Film af netop denne Art. Hans paa een Gang kirketonalt prægede og paa de bedste danske Traditioner hvilende Kompositionsteknik, hans lige saa enkle som skønne motiviske Idéer, som er udformet filmteknisk fuldkommen rigtigt — Billedet taaler ikke nogen egentlig tematisk Udvikling — har ladet ham skabe et overordentlig vellykket musikalsk Underlag til Dreyers Film.

Selv en afrundet Strygersats, som ledsager de unge Elskendes Vandring i Naturen — noget meget farligt i Film, fordi Musikken let kommer til at trænge sig for meget paa — staar smukt i Helheden uden at forstyrre Billedvirkningen og virker paa Baggrund af det musikalske »Ledemotive« »diæs iræ«-Melodien, dobbelt lys og venlig og sommerlig dansk.

V a k.